

Anadili Türkçe Olan 4-8 Yaş Grubu Çocuklarda Konuşma Akıcısızlığının İncelenmesi*

The Analysis of 4-8 Year Old Turkish Speaking Children's Speech Disfluencies

Ayşe ALTIPARMAK**, Gülmira KURUOĞLU***

Öz

Doğal konuşmanın en temel özelliklerinden biri hiç kuşkusuz çeşitli türde konuşma akıcısızlığının gözlenebilir olmasıdır. Konuşma akıcısızlığı bazı konuşmacıların konuşmalarını ciddi derecede etkiliyor iken; bazı kişilerde ise bu türden örnekler oldukça az rastlanır. Konuşma akıcısızlığına ilişkin çok farklı yaklaşımlarla yapılan araştırmalar akıcısızlığın ortaya çıkışında etkili dilbilimsel ve/veya dilbilimsel olmayan (yaş, cinsiyet, konuşulan kişiyi tanıma, konuşma pratiği, konuşma hızı, bilişsel işleme yükü, konuşma ortamı, eğitim düzeyi, vb.) çeşitli etkenlerin önem taşıdığını varsaymaktadır. Bu çalışmanın amacı, anadili Türkçe olan 4-8 yaş grubu çocukların konuşmalarında hangi türdeki akıcısızlık örneklerinin (dolu durak, tereddüt, uzatma, yanlış başlangıç, dil sürçmesi ve tekrar) ne kadar sıklıkla gözlemlendiğini ortaya koymak ve gözlemlenen farklı türdeki konuşma akıcısızlığını cinsiyet değişkeni bağlamında incelemektir. Çalışmada 4-8 yaş aralığında toplam 14 çocuk katılımcı (7 erkek/ 7 kız) yer almıştır. Yüz yüze görüşmeler yoluyla, her bir katılımcının en az 300 sözcükten oluşan konuşma örnekleri toplanmış ve çevriyazı yöntemiyle yazılı hale getirilmiştir. Elde edilen veriler Mann-Whitney U Testi kullanılarak istatistiksel olarak çözümlenmiştir. Çalışmada, anadili Türkçe olan 4-8 yaş grubu çocukların konuşmalarında dolu durak, tereddüt, uzatma, yanlış başlangıç, dil sürçmesi ve tekrar türü akıcısızlık örneklerinin tümü gözlemlenmiştir. Gözlemlenen bu akıcısızlık örneklerinden en yaygın olarak gözlemlenenler sırasıyla uzatmalar, tereddütler ve dolu duraklar olmuştur. Cinsiyet değişkeni bağlamında yapılan çözümlemelerde ise cinsiyet değişkeninin 4-8 yaş grubu çocukların akıcısızlığına etki eden bir değişken olmadığı saptanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar anadili Türkçe olan 4-8 yaş grubu çocukların dil gelişimi ve konuşma üretimi süreçlerine dair bilgiler sunması yönüyle önem taşımaktadır.

Anahtar sözcükler: Dilbilim, dil gelişimi, konuşma üretimi, Türkçe konuşma, konuşma akıcısızlığı.

Abstract

One of the most distinctive feature of spontaneous speech is definitely the observation of different types of speech disfluencies. Although speech disfluencies may seriously affect the fluency of some speakers' speech, they may be observed very rarely in some others' speech. The studies following different approaches to speech disfluencies have hypothesized that linguistic and/ or non-linguistic variables (age, gender, familiarity between speakers, speech practice, speech rate, cognitive load, speech setting, educational background, etc.) are effective in the production of speech disfluencies. The aim of this study is to put forward what types of speech disfluencies (filled gap, hesitation, prolongation, false start, slip of the tongue, and repetition) are observed in Turkish speaking children's speech and what their frequency is and to analyze the observed disfluencies based on gender variable. Totally 14 participants (7 males/ 7 females) between the ages of 4-8 took part in the study. Via face to face interviews, speech

* Bu makale, 2015 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Genel Dilbilim Bölümü'nde savunulmuş olan doktora tezinin bir kısmı olma niteliğini taşımaktadır.

** Dr. Hava Harp Okulu Komutanlığı, Yabancı Diller Bölüm Başkanlığı, aaltiparmak@hho.edu.tr

*** Prof. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilim Bölümü, gulumira.kuruoglu@deu.edu.tr

samples of at least 300 words of each participant were collected and transcribed. Mann-Whitney U Test was used for the statistical analysis of the data. As a result of the study, it has been found that all types of speech disfluencies including filled gaps, hesitations, prolongations, false starts, slips of the tongue, and repetitions are observed in 4-8 year old Turkish speaking children's speech. Among them the most commonly observed disfluencies have been prolongations, hesitations and filled gaps, respectively. In terms of gender variable, it has been found out that gender is not an effective variable in the production of speech disfluencies of 4-8 year old children. The results of this study are important in providing an insight to language development speech production processes of 4-8 year old Turkish speaking children.

Keywords: Linguistics, language development, speech production, Turkish speech, speech disfluency.

Giriş

Konuşmanın yazılı dile kıyasla çok daha eskiye dayandığı pek çok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır (Horobin ve Smith, 2002, s.40; Lerner, 2010, s.61). Konuşma, yazı dilinden pek çok farklı özelliğe sahiptir Ancak Chafe (1985, s.105) tarafından da vurgulandığı üzere bu farklılıkların en önemlilerinden biri hiç kuşkusuz yazılı dilin yavaş, planlı ve düzeltilebilir bir süreç oluşuna karşın konuşmanın anlık bir süreç olmasıdır. Dolayısıyla doğal konuşmanın en temel özelliklerden birinin konuşmanın akışını kesintiye uğratan çeşitli türdeki konuşma akıcısızlığının gözlemlenmesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Akıcılık ve akıcılık bozuklukları terminoloji kılavuzunda, konuşma akıcısızlığı konuşmadaki sesbilimsel, sözcüksel, biçimbilimsel ve/veya sözdizimsel dil birimlerinin üretim sürekliliğindeki normal, anormal veya belirsiz (zaman zaman normal, zaman zaman da anormal olarak değerlendirilen) kırılmalar olarak nitelendirilmektedir (ASHA SID4, 1999, s.3).

Bu araştırmada, anadili Türkçe olan 4-8 yaş grubu çocukların konuşmalarında gözlemlenen normal konuşma akıcısızlıklarının türlerine göre (dolu durak, tereddüt, uzatma, yanlış başlangıç, dil sürçmesi, tekrar) incelenmesi ve cinsiyet değişkeni bağlamında çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Alan Yazını Taraması

Chomsky'e göre (1965, s.201) gerçek konuşma çok sayıda yarım kalmış parçadan ve çok çeşitli türlerdeki normalden sapsmış ifadelerden oluşmaktadır. Bu durum dil edinimi devam etmekte olan bir çocuğun doğru oluşturulmuş ifadeleri tanımlayan ve bu ifadeleri yorumlayabilmesini sağlayan üretimsel bir dilbilgisi oluşturmasını gerekli kılmaktadır. Ancak bu yorumlamaya ulaşmasında temel dilbilimsel kaynak pek çok açıdan mükemmellikten uzaktır. Dolayısıyla çocukların konuşmalarının çok çeşitli türdeki konuşma akıcısızlığı örnekleri ile dolu olmasına sıkça rastlanır.

Çalışmamızda bu farklı türdeki konuşma akıcısızlığı örnekleri dolu duraklar, tereddütler, uzatmalar, yanlış başlangıçlar, dil sürçmeleri, tekrarlar olmak üzere altı ana başlık altında incelenmiştir.

Eklund (2004: 163) **dolu durak** teriminin alan yazınında [ah], [um], [er] veya çok çeşitlilik gösteren benzeri yazımları tanımlamada kullanıldığını ve sesletilmiş durak (vocalized pause), doldurucu (filler), vb. şekillerde de adlandırılabilirdiğini ifade etmektedir. Farklı diller üzerine yapılmış araştırmalarda dolu durakların kullanıldığı konuşma örneklerinden bazıları şunlardır:

show flights arriving in **uh** arriving in Boston (Shriberg; 1994: 62).

(a inen **aa** Boston'a inen uçuşları göster)

Eh nej det är för det är för tidigt (Eklund, 2004: 264).
(**Aa** hayır çok çok erken)

Terreddüt türü konuşma akıcısızlığı için yarım kalmış sözcükler (Bear ve diğerleri, 1993; Shriberg, 1994) veya yarıda kesilmiş sözcükler (Eklund, 2000; 2004) terimi de kullanılabilir. Bear ve diğerleri (1993: 6-7) bu akıcısızlık türünü şu şekilde örneklemiştir:

on July **fi-** on July twentieth
(Haziranın **onb-** yirmisinde)
Show me the flights from **Bos-** Denver
(Bana **Bos-** Denver'dan olan uçuşları göster)

Uzatmaların tüm seslerde görüldüğünü ve konuşmada yaşanan tereddütlerin bir göstergesi olduğunu belirten Eklund (2000: 994, 2001: 5, 8), uzatma türü konuşma akıcısızlıklarını normal hızdaki akıcı konuşmada olması gerekenden daha uzun sesler olarak tanımlamaktadır (Eklund, 2004: 163). Eklund (2004: 208), İsveççe üzerinde yaptığı araştırmasında gözlemediği uzatmaları aşağıda verdiği şekilde örneklemiştir:

vad kostar **fffffflyg** to umeå
(umeå'ya **uuuuuçuş** ne kadar)

Yanlış başlangıç terimi O'Shaughnessy (1992) tarafından konuşmacının konuşma akışını keserek üretmekte olduğu ifadeye yeniden başladığı durumları nitelirmede kullanılmaktadır. Heeman ve Allen (1994: 295) ise, bu akıcısızlık türünü konuşmacının söylemekte olduğu şeyi terk ederek yeni bir şey söylemeye başladığı akıcısızlık türü olarak nitelermekte ve şu şekilde örneklemiştir:

the current plan is we take- **okay let's** say we start
(şu anki planımız biz- **tamam şimdi** başladığımızı söyleyelim)

Dil sürçmelerine ilişkin en genel tanımlamalardan bir tanesinde Dell (1986: 284) dil sürçmelerini; konuşma planındaki istemsiz, alışkanlığa dönüşmemiş sapmalar olarak tanımlamıştır. Dell (1995: 187), dil sürçmelerine ilişkin en göze çarpan noktanın, dil sürçmelerinin farklı büyüklüklerdeki dilbilimsel birimlerde görülmesi olduğunu belirtmiştir. Ses, sözcük ve sözcük grubu düzeyinde gerçekleşen dil sürçmeleri örneklerinden bazıları şunlardır:

T: Bad sack. (Kötü şarap)
S: Sad back. (Şötü karap) (Dell ve Reich, 1980: 20)
I really **like to- hate to** get up in the morning
(Ben sabah kalkmayı gerçekten **severim- nefret ederim**) (Fromkin, 1971:235).
T: The room over the garage has a carpet on the floor.
(Garajın üstündeki odanın yerinin halısı var)
S: The carpet on the floor has a room over the garage.
(Yerdeki halının garajın üzerinde bir odası var) (Dell ve Reich, 1980: 21).

Sesleri, sözcükleri ve sözcük gruplarını kapsayabilen **tekrar** türü konuşma akıcısızlığı Liu ve diğerleri (2003: 957) tarafından üretilen bir ifadeye tekrarlanan kısımlar olarak nitelenmiştir. Farklı araştırmalarda gözlemlenen tekrar türü konuşma akıcısızlığı örneklerinden bazıları şunlardır:

“I uh I wouldn't be surprised at that.”

(Ben u ben buna şaşırılmayacaktım) (Clark ve Wasow, 1998: 201).

if the cook was ah nice an and ah **to the to the** family... (Hiekie, 1981: 152).

(eğer aşçı ah **aileye aileye** hoş davransaydı)

Yapılan çeşitli araştırmalar farklı türdeki konuşma akıcısızlığının çocukların konuşmaya başladığı çok erken yaşlardan itibaren konuşmada gözlemlenebildiğini ortaya koymaktadır (Jaeger, 1992; Pepinsky ve diğerleri, 2001).

1,4-6,0 yaş arası çocukların dil sürçmelerini inceleyen Jaeger (1992) araştırmasının sonunda çocuklarda dil sürçmelerinin 50-sözcük döneminden önce gözlemlenmediğini ancak bu dönemden sonra sözcük dağarcığının genişlemesiyle birlikte 1,7 gibi çok erken yaşlardan itibaren dil sürçmelerinin gözlemlenmeye başladığını ortaya koymuştur. Jaeger'in (1992) çalışmasında ortaya koyulan bir diğer önemli gözlem ise çocukların yetişkinlerle aynı türde ve aynı dağılımda (sesbilimsel hatalar sözcüksel hatalardan, sözcüksel hatalar ise sözcük grubu düzeyindeki hatalardan daha fazla) dil sürçmesi yaptığı saptaması olmuştur.

Pepinsky ve diğerleri (2001) ise dolu durak türü akıcısızlık üretiminin çocuklarda 1,9 yaştan itibaren görüldüğünü ifade etmektedir.

Konuşmacının yaşı ile akıcısızlığın ortaya çıkışı arasındaki ilişkiye dair yapılan araştırmalar akıcısızlığın görülme sıklığının, çocuklarda normal dil gelişiminin bir sonucu olarak, 2 yaşın sonuna doğru ve 3 yaşın başlarında zirve yaptığını ve bu yaştan sonra azalma kaydettiğini göstermektedir (Ambrose ve Yairi, s. 1999; Gordon ve Luper, 1989 (aktaran: Eklund, 2004, s.71); Yairi, 1982 (aktaran: Watson ve Anderson, 2001, s.146)).

Anadili Türkçe olan çocuklarla yapılan araştırmalara bakıldığında; Doğan (2001) çalışmasında anadili Türkçe olan çocuklarda dolu durak üretiminin 2,5 yaşından başlayarak 5,5 yaşına kadar artma eğiliminde olduğunu değerlendirmiştir. Uzatma türü akıcısızlık üretimine ilişkin olarak yapılan çalışmalarda ise, uzatma türü akıcısızlığın 2,5 yaşından 5,5 yaşına kadar artma eğiliminde olduğunu ortaya koyan araştırmalar olduğu gibi (Doğan, 2001); uzatmaların 3-4 yaş grubunda hiç gözlemlenmediğini ancak 4 yaşından 5 yaşına doğru uzatma üretiminde bir artış olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Akgün, 2005). Diğer akıcısızlık türleri ile ilgili olarak ise, Akgün (2005) 3-6 yaş grubu Türkçe konuşan ve kekeme olmayan çocuklarda tekrarların, eklemelerin (ilavelerin), tamamlanmayan sözcelerin (tereddüt) ve genel akıcısızlık örnekleri üretim miktarlarının 3 yaşından 5 yaşına doğru azaldığını, 3 yaşında uzatma türü akıcısızlığın hiç gözlemlenmediğini ancak bu tür akıcısızlığın 4 yaşından 5 yaşına doğru bir ölçüde arttığını tespit etmiştir. Doğan (2001) ise anadili Türkçe olan 2,6-5,6 yaş arası çocuklarda akıcısızlık türlerinden sözcük tekrarları, kısmi sözcük tekrarları, sözcük tekrarları, dolgu sesleri (dolu duraklar) ve uzatmaları çözümlendiği çalışmasında dolu duraklar ve uzatmalar haricindeki tüm akıcısızlık türlerinin 2,5 yaşından itibaren 4-4,5 yaşına kadar artma eğiliminde olduğunu sonrasında ise azalmaya başladığını gözlemlemiştir. Aynı çalışmada dolu durak ve uzatmaların ise 2,5 yaşından itibaren 5,5 yaşına kadar artma eğiliminde olduğu değerlendirilmiştir.

Alan yazınında çocuklarda konuşma akıcısızlığı üretimini cinsiyet değişkeni bağlamında çözümleneyen çalışmalara bakıldığında ise, akıcısızlık tipleri ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunmadığını gösteren birçok araştırmanın mevcut olduğu görülmektedir (Brutten ve Miller, 1988; Doğan, 2001, Carlo ve Watson, 2003).

Çalışmamızda yukarıda belirtilen ilgili alan yazını ışığında; çocukların konuşmalarında gözlemlenen konuşma akıcısızlıkları türlerine göre, cinsiyet değişkeni bağlamında incelenecektir. Bu bağlamda, Türkçe konuşmadaki durakların [ee], [ıı], [aa], [ii], [uu] ve [mm] sesletimleriyle dolurabilirdiği gözlemlenmiş ve Türkçe konuşmadaki bu sesletimler dolu durak olarak işaretlenmiştir. Konuşmacının konuşma esnasında yaşadığı tereddüt nedeniyle sözcüğün üretimini yarıda kestiği akıcısızlıklar “tereddütler”, akıcı konuşmada olması gerekenden daha uzun olarak üretildiği değerlendirilen sesler “uzatmalar”, konuşmacının konuşma akışını keserek üretmekte olduğu ifadeye yeniden başladığı durumlar ise “yanlış başlangıçlar” olarak işaretlenmiştir. Dil sürçmelerinin ise Türkçe konuşmada ses, sözcük ve sözcük gruplarını kapsayabildiği gözlemlenmiş ve ses, sözcük ve sözcük gruplarını içeren tüm bu “dil sürçmeleri” değerlendirmeye alınmıştır. Üretilen bir ifadede tekrarlanan sesler, sözcükler ve sözcük grupları ise “tekrar” türü akıcısızlık örnekleri olarak değerlendirilmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada farklı türlerdeki konuşma akıcısızlığı verileri, ses kayıtlarından çevriyazıya dönüştürülen konuşmalardan elde edilmiştir. Öncelikle anadili Türkçe olan 4-8 yaş arası 14 çocuk katılımcının yer aldığı bir çalışma grubu oluşturulmuş ve grup içerisinde cinsiyet dağılımı eşit olacak şekilde düzenlenmiştir. Katılımcıların herhangi bir işitme kaybı, gelişimsel dil bozukluğu veya nörolojik problemi olmayan çocuklardan seçilmesine özen gösterilmiştir. Yüz yüze görüşmeler vasıtasıyla her bir katılımcıdan en az 300 sözcüklük konuşma örneği elde edebilmek amacıyla her bir katılımcıya 23'er soru sorulmuştur. Yapılan görüşmeler anaokulu ortamında araştırmacı ve katılımcının yalnız kaldığı bir oyun odasında gerçekleştirilmiş ve çocukların görüşme esnasında odada bulunan oyuncaklarla oynamalarına ve hareket halinde olmalarına izin verilmiştir. Elde edilen konuşma örnekleri çevriyazıya çevrilmiş ve çevriyazıda her bir akıcısızlık örneği elle tek tek işaretlenmiştir. Çocukların farklı akıcısızlık türlerine göre akıcısızlık oranları, her yüz sözcükte üretilen dolu durak, tereddüt, uzatma, yanlış başlangıç, dil sürçmesi ve tekrar türü akıcısızlıkların sayısının ortalaması alınarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler cinsiyet değişkeni dikkate alınarak çözümlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin akıcısızlık türü ve cinsiyet değişkeni bağlamında istatistiksel çözümlenmesi ile elde edilen bulgular ve bu bulguların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi sunulmaktadır. İstatistiksel çözümlenmelerde Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. 4-8 yaş grubu toplam 14 katılımcının cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak farklı türdeki konuşma akıcısızlığı örnekleri üretim miktarları Tablo-1'de görüldüğü gibidir:

Tablo 1. Cinsiyet Değişkeninden Bağımsız Olarak Farklı Türdeki Konuşma Akıcısızlığı Örnekleri Üretim Oranları

Tür	Konuşma Akıcısızlığı Örnekleri Üretim Oranları	
	Ort ± SS	Ortanca (Min_Max)
Dolu Durak (dd)	4.23 ± 3.73	3.37 (0-11.65)
Tereddüt (t)	6.08 ± 3.09	5.67 (2.30-12.61)
Uzatma (u)	19.16 ± 7.58	18.90 (9.55-35.19)
Yanlış Başlangıç (yb)	1.38 ± 0.51	1.24 (0.42-2.54)
Dil Sürçmesi (ds)	0.74 ± 0.51	0.59 (0.19-2.20)
Tekrar (te)	0.82 ± 0.54	0.75 (0.15-1.93)

Tablo 1’de görüldüğü gibi anadili Türkçe olan 4-8 yaş grubu çocukların konuşmalarında dolu durak, tereddüt, uzatma, yanlış başlangıç, dil sürçmesi ve tekrar yapısında olan tüm farklı türdeki konuşma akıcısızlığı örneklerinin gözlemlendiği ve bu gözlemlenen akıcısızlık örneklerinden en yaygın olarak gözlemlenenlerin ise sırasıyla uzatmalar, tereddütler ve dolu duraklar olduğu görülmektedir.

Konuşma verilerinin cinsiyet değişkeni bağlamındaki çözümlemesi Tablo-2’de gösterilmektedir:

Tablo 2. Konuşma Verilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Tür	Cinsiyet Değişkeni				
	Kız		Erkek		p
	Ort ± SS	Ortanca (Min_Max)	Ort ± SS	Ortanca (Min_Max)	
dd	3.80 ± 4.34	1.93 (0-11.65)	4.67 ± 3.30	6.14 (0.46-9.09)	0.53
t	6.30 ± 3.07	6.95 (2.33-10.09)	5.86 ± 3.35	5.56 (2.30-12.61)	0.71
u	16.65 ± 8.85	14.91 (9.55-35.19)	21.67 ± 5.62	20.74 (14.94-32.88)	0.07
yb	1.26 ± 0.44	1.29 (0.42-1.89)	1.49 ± 0.59	1.19 (0.92-2.54)	1.00
ds	0.62 ± 0.31	0.59 (0.27-1.27)	0.87 ± 0.66	0.62 (0.20-2.20)	0.71
te	0.89 ± 0.57	0.62 (0.41-1.93)	0.75 ± 0.55	0.88 (0.15-1.52)	0.53

Anadili Türkçe olan 4-8 yaş grubu çocukların farklı türdeki akıcısızlık örneği üretim miktarları cinsiyet değişkeni bağlamında çözümlendiğinde ise, Tablo 2’de görüldüğü üzere kız ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Yorum / Tartışma

İlgili alan yazını göz önüne alındığında, Brutton ve Miller (1988) anadili İngilizce olan, ilkököl birinci sınıfa devam eden ve herhangi bir dilsel gelişim bozukluğu bulunmayan öğrencilerle gerçekleştirdikleri araştırmalarında, bu yaş grubu çocukların konuşmalarında tüm akıcısızlık türlerinin göz-

lemlendiğini ve gözlemlenen bu akıcısızlık türlerinden en yaygın olarak üretilen akıcısızlık türünün ise dolu duraklar olduğunu ortaya koymuşlardır. Aynı çalışmada cinsiyet değişkeni bağlamında yapılan çözümlenelerde, farklı türdeki akıcısızlıkların üretim miktarları ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığının ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Carlo ve Watson'un (2003) anadili İspanyolca olan ve yaşları 3,5-4,0 arasında değişen 15 çocuk (8 kız, 7 erkek) ve yaşları 5,0-5,5 arasında değişen 17 çocuk (8 kız, 9 erkek) toplam 32 katılımcı ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında ise her iki grupta da en çok gözlemlenen akıcısızlık türlerinin sırasıyla yanlış başlangıçlar, dolu duraklar ve tek heceli sözcük tekrarları olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkeni bağlamında yapılan çözümlenelerde ise, cinsiyetin farklı türdeki akıcısızlıkların üretimi üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirtilmiştir.

Doğan'ın (2001), anadili Türkçe olan ve akıcı konuşan çocuklarla yaptığı çalışmasında ise, uzatmalar kısmi sözcük tekrarlarından sonra en sık görülen akıcısızlık tipi olarak belirlenmiştir. Aynı çalışmada 2,6-5,6 yaş arası çocuklarda cinsiyetin akıcısızlık tipleri üzerinde bir etkisinin olmadığı da bulunmuştur.

Görüldüğü üzere ilgili alan yazınında bizim çalışmamızda da gözlemlendiği gibi cinsiyetin farklı türdeki akıcısızlıkların üretimi üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığının ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Farklı dillerde yapılan araştırmalarda çocuklarda en yaygın olarak gözlemlenen akıcısızlık türlerinin ise farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Bizim çalışmamızda diğer dillerde yapılan araştırmalardan farklı olarak anadili Türkçe olan çocuklarda en yaygın olarak gözlemlenen akıcısızlık türünün uzatmalar olduğu görülmüştür. Akgün (2005, s.75), Doğan'ın (2001) çalışması ile kendi çalışmasında gözlemlenen uzatma türü akıcısızlıklardaki 4-5 yaş arasındaki artma eğiliminin alan yazını bulgularından farklı olduğuna dikkat çekmekte ve uzatma türü akıcısızlıklarda gözlemlenen bu farklılığın Türk diline özgü bir durum olarak da değerlendirilebileceğini ifade etmektedir.

Çalışmamızda uzatma türü akıcısızlıklardan sonra en çok üretilen akıcısızlık türlerinin sırasıyla tereddütler ve dolu duraklar olduğu gözlemlenmiştir. İlgili alan yazınında çocuklarda tereddüt türü akıcısızlık üretimine yoğunlaşmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Brutten ve Miller (1988) ve Carlo ve Watson'un (2003) araştırmalarında dolu durakların çocukların dil üretiminde oldukça sık gözlemlenen bir akıcısızlık türü olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla pek çok araştırmacı tarafından (Bailey ve Ferreira, 2003; Brennan ve Schober, 2001; Fox Tree, 2001; Fox Tree, 2002; Swerts, 1998) konuşma esnasında konuşma sırasını sürdürmek gibi nedenlerle bilinçli bir şekilde de kullanılabildiği değerlendirilen dolu durak türündeki akıcısızlıkların çocuklarda da gözlemlenmesi bu türdeki akıcısızlıkların dil ediniminin bir parçası olarak gerçekleştiği varsayımını ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada elde edilen bulgular neticesinde ortaya çıkan sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Anadili Türkçe olan 4-8 yaş grubu çocukların konuşmalarında farklı türdeki akıcısızlık örneklerinin (dolu durak, tereddüt, uzatma, yanlış başlangıç, dil sürçmesi, tekrar) tamamı gözlemlenmektedir.

- Gözlemlenen akıcısızlık örneklerinden en yaygın olarak gözlemlenen akıcısızlık türlerinin sırasıyla uzatmalar, tereddütler ve dolu duraklar olduğu görülmüştür.
- Cinsiyet değişkeni 4-8 yaş grubu çocukların akıcısızlık üretimine etki eden bir değişken değildir.

Sonuç olarak, çalışmamızda elde edilen bulgular doğrultusunda farklı türdeki akıcısızlık örneklerinin (dolu duraklar, tereddütler, uzatmalar, yanlış başlangıçlar, dil sürçmeleri ve tekrarlar) tamamının 4-8 yaş grubu çocuklarda da gözlemlenmesi nedeniyle bu akıcısızlık örneklerinin dil ediniminin bir parçası olarak gerçekleştiği değerlendirilmektedir. Bu nedenle, çocukların eğitime başladığı ilk yıllardan itibaren akıcı konuşmaya yönlendirilebilmeleri amacıyla çocuklarla çalışan eğitimcilerin bu konuya duyarlılıkla yaklaşmaları gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla, özellikle eğitim fakültelerinin Okul Öncesi Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği gibi bölümlerinde eğitim almakta olan öğretmen adaylarının konuya ilişkin farkındalıklarını arttırmak için akıcı konuşma ve konuşma akıcısızlıklarını engelleme amacıyla hazırlanmış içerikteki bir dersin öğretim programlarına ilave edilmesinin konuya dikkat çekilmesi noktasında faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Akgün, Ö. (2005). *Türkçe konuşan 3-6 yaş grubundaki kekemeliği olan ve olmayan çocukların konuşma akıcısızlıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Ambrose, N. G. ve Yairi, E. (1999). Normative disfluency data for early childhood stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42, 895-909.
- American Speech-Language-Hearing Association. (1999). *Terminology pertaining to fluency and fluency disorders: Guidelines*.
- Bailey, K. G. D. ve Ferreira, F. (2003). Disfluencies affect the parsing of garden-path sentences. *Journal of Memory and Language*, 49, 183-200.
- Bear, J., Dowding, J., Shriberg, E. ve Price, P. (1993). A system for labeling self-repairs in speech. *Technical Note 522. SRI International*.
- Brennan, S. E. ve Schober, M. F. (2001). Hesitation disfluencies and the meaning of um. *Journal of Memory and Language*, 44, 274-296.
- Brutten, G. J. ve Miller, R. (1988). The disfluencies of normally fluent black first graders. *Journal of Fluency Disorders*, 13, 291-299.
- Carlo, E. J. ve Watson, J. B. (2003). Disfluencies of 3-and-5 year old Spanish-speaking children. *Journal of Fluency Disorders*, 28, 37-53.
- Chafe, W. L. (1985). Linguistic Differences produced by differences between speaking and writing. D. R. Olson, N. Torrance ve A. Hildyard (Ed.), *Literacy, language and learning: The nature and consequences of reading and writing* içinde (ss.105-123). Cambridge: Cambridge University Press.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Clark, H. H. ve Wasow, T. (1998). Repeating words in spontaneous speech. *Cognitive Psychology*, 37: 201-242.
- Dell, G. S. (1986). A spreading-activation theory of retrieval in sentence production. *Psychological Review*, 93(3): 283-321.
- Dell, G. S. (1995). Speaking and misspeaking. *Language*, 1: 183-208.
- Dell, G. S. ve Reich, P. A. (1980). Slips of the tongue: the facts and a stratificational model. *The Rice University Studies*, 66(2):19-34.
- Doğan, Ö. (2001). *Okulöncesi dönem çocuklarının konuşmalarının akıcılık özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eklund, R. (2000). Crosslinguistic disfluency modeling: a comparative analysis of Swedish and Tok Pisin human-human ATIS dialogues. In *Proceedings of the International Conference on Spoken Language Processing (ICSLP) 2000* (ss.991-994), Beijing, China. 16-20 October 2000.

- Eklund, R. (2001). Prolongations: a dark horse in the disfluency stable. In *Proceedings of DiSS'01 Disfluency in Spontaneous Speech* (ss.5-8), University of Edinburgh. Scotland. 29-31 August 2001.
- Eklund, R. (2004). *Disfluency in Swedish human-human and human-machine travel booking dialogues*. Unpublished doctoral dissertation, University of Linköping, Sweden.
- Fox Tree, J. E. (2001). Listeners' uses of um and uh in speech comprehension. *Memory & Cognition*, 29 (2), 320-326.
- Fox Tree, J. E. (2002). Interpreting pauses and ums at turn exchanges. *Discourse Processes*, 34(1), 37-55.
- Fromkin, V. A. (1971). The non-anomalous nature of anomalous utterances. *Speech errors as linguistic evidence* (1973) (ss.215-242). Editor Victoria A. Fromkin. The Hague & Paris: Mouton.
- Heeman, P. ve Allen, J. (1994). Detecting and correcting speech repairs. In *Proceedings of the 32nd Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics* (ss.295-302). Las Cruces, Mexico. 27 June-1 July 1994.
- Hieke, A. E. (1981). A content-processing view of hesitation phenomena. *Language and Speech*. 24(2): 147-160.
- Horobin, S. ve Smith, J. (2002). *An introduction to Middle English*. Oxford: Oxford University Press.
- Jaeger, J. J. (1992). Not by the chair of my hinny hin hin: Some general properties of slips of the tongue in young children. *Journal of Child Language*, 19, 335-366.
- Lerner, L. (2010). *You can't say that! English usage today*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Liu, Y., Shriberg, E. ve Stolcke, A. (2003). Automatic disfluency identification in conversational speech using multiple knowledge sources. In *Proceedings of the European Conference on Speech Communication and Technology* (ss.957-960). Geneva.
- O'Shaughnessy, D. (1992). Analysis of false starts in spontaneous speech. In *Proceedings of the International Conference on Spoken Language Processing (ICSLP) '92* (ss.931-934), Banff, Canada. 12-16 October 1992.
- Pepinsky, T., Demuth, K. ve Roark, B. (2001). The status of filler syllables in children's early speech. A. H. J. Do, L. Dominguez ve A. Johansen (Ed.). *BUCLD 25 Proceedings: November 2000* (ss.575-586). Somerville, MA: Cascadilla Press.
- Shriberg, E. E. (1994). *Preliminaries to a theory of speech disfluencies*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Berkeley: The Graduate Division of Psychology of the University of California.
- Swerts, M. (1998). Filled pauses as markers of discourse structure. *Journal of Pragmatics*, 30, 485-496.
- Watson, J. B. ve Anderson, R. T. (2001). Disfluencies of 2 and 3 year-old Spanish speaking children from Puerto Rico. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders*, 28, 140-150.